

AMETKONDADE VAHELISE KOOSTÖÖ MUDELID TÖÖTAMAKS VANEMAEALISTE VÄGIVALLA OHVRITEGA

Tartu, 2022

UNIVERSITY OF TARTU

**Women's Support and
Information Center**

There is a way out of violence!

WWP//EUROPEAN NETWORK

Autonome Österreichische
FRAUENHÄUSER

Käesolev väljaanne koostati projekti MARVOW 2. töopaketi raames, mille eest vastutas MTÜ Naiste Tugi- ja Teabekeskus.

Märts 2022

Käesolev väljaanne on valminud Euroopa Liidu rahalisel toel. Selle sisu eest vastutab ainuiskuliselt MARVOW projekti konsortsium ja selle sisu ei saa kuidagi pidada Euroopa Komisjoni seisukohtadeks.

MARVOW - Multi-Agency Responses to Violence against Older Women. EU project No. REC-RDAP-GBV-AG-2018 856739

MARVOW project was co-funded by the Rights, Equality and Citizenship (REC) Programme of the European Union

SISUKORD

Ametkondade vahelise koostöö mudelid töötamaks vanemaealiste vägivalda ohvritega.....	1
Mis on ametkondade vaheline koostöö ja miks on see oluline lähisuhtevägivallale reageerimisel?	4
Kliendikeskne ametkondade vaheline koostöö - MARACid	6
Süsteemi-põhine ametkondade vaheline koostöö - Spetsialistide võrgustiku koordineeritud tegevus (SVKT) – (ingl. coordinated community response – CCR)	8
Väljakutsed ametkondade vahelises koostöös seoses vanemaealiste ohvritega.....	9
MARVOW koostöömudel	9
Viited	10

Mis on ametkondade vaheline koostöö ja miks on see oluline lähisuhtevägivallale reageerimisel?

On juba ammu kindlaks tehtud, et avalikke teenuseid osutatakse üha enam võrgustikuna, mille hulka kuuluvad riigiasutused, mittetulundusühingud ja eraettevõtted^a. See kehtib eriti keeruliste sotsiaalteenuste kohta, mis käsitlevad probleeme, mida organisatsioonid üksinda ei suuda lihtsalt lahendada^b. See on oluline, kuna sellised võrgustikud nõuavad koordineeritud koostööd mitme ametkonna/organisatsiooni vahel, kes peavad tegutsema koos ilma, et neil oleks üksteise suhtes volitusi. Need ametkonnad satuvad sageli konflikti jurisdiktsiooni piiride küsimuste tõttu – mõnel juhul soovivad kaks asutust olla kindlas piirkonnas eelisseisundis (nt kohaliku omavalitsuse sotsiaalosakond vs prokuratuur), mis toob kaasa nende „territooriumi” kaitsmise, koostöö puudumise ja/või isegi mitteproduktiivsed teenused. Teistes olukordades võivad ametkonnad olla vastu mingi valdkonna eest vastutuse võtmisele, mis toob kaasa teenuste puudujääke (see juhtub sageli „raskete” ja/või ressursimahukate rühmade, näiteks kodutute puhul). Peamine tegur selles osas võib olla see, et need organisatsioonid konkureerivad sageli üksteisega samade või nappide ressursside, näiteks omavalitsuse eelarve osade või riigieelarve riikide pärast. Lisaks ei pruugi nendel organisatsioonidel olla üksteisega koostöökogemust või, mis veelgi hullem, neil võib olla probleeme erinevate prioriteetide, kultuuride või eriteadmiste tõttu – näiteks kui töötajateks on spetsialistid, kelle eetika, standardid ja tavad erinevad üksteisest. Näiteks kujutage ette kriminaalõigusasutuste ja ainete kuritarvitamise raviprogrammide koostööd. Politsei võib käsitleda sõltuvusainete kuritarvitajaid kui ohtu avalikule turvalisusele, kes tuleks kuritegude toimepanemise eest vastutusele võtta, samas kui ravikeskus näeb neid tõenäolisemalt kui sõltuvuse ravimisel abi vajavaid patsiente.

Mitme ametkonna koostöö on üks oluline lähenemisviis, mida saab kasutada ülalkirjeldatud raskuste lahendamiseks. Üldiselt toimub see kas kliendi tasandil (teenuse koordineerimine) või süsteemi tasandil (mida mõnikord nimetatakse ka teenuse integreerimiseks):

- Kliendi tasandil teevad ametkonnad koostööd, et kohandada oma teenuseid ja tegevusi konkreetsete isikute jaoks, et rahuldada nende ainulaadseid vajadusi ja saavutada paremaid tulemusi. Selle jõupingutuse tulemusi võib, kuid ei pruugita kasutada süsteemi jõudluse parandamiseks. Need lähenemisviisid hõlmavad sageli kiiremaid, mõnikord kindlaotstarbelisi toiminguid, mis vastavad kliendi tegelikele vajadustele peaaegu reaalajas.
- Süsteemi tasandil püüavad ametkonnad, kes osutavad teenuseid konkreetsetes sektoris (nt haridus) või teenindavad teatud tüüpi kliente ühises piirkonnas (nt teenused kodututele linnas), ühendada või ühtlustada teenuseid, et vähendada teenuste killustatust, täita lünki ja luua klientidele järjepidevad teenused. Teised eesmärgid on tõhususe suurendamine, vähendades teenuste dubleerimist (ja kulusid) ning vähendades teenuste sobimatut kasutamist. Süsteemsed lähenemisviisid hõlmavad tavaliselt palju planeerimist, sageli kaalutakse ressursside jaotamise küsimusi, need võivad edendada jagatud juhiseid või protokolle ja teha haldusmuudatusi asutuste vahel, et edendada pikaajalist koostööd.

Kuigi neid kahte taset viiakse sageli läbi eraldi, ei välista need üksteist ja võivad üksteist tugevdada. Näiteks võiks kogu süsteemi hõlmav lähenemisviis lihtsustada kliendipõhise koordineerimise rakendamist, kõrvaldades või vähendades institutsionaalseid tõkkeid. Teisest küljest võivad kliendipõhised lähenemisviisid aidata avastada lünki või takistusi, mida tuleb lahendada. Olenemata sellest, kas tegemist on süsteemi või konkreetsete klientidega, tuleks mitut ametkonda hõlmavate koostöömeetodite abil kindlaks teha, kes teenuseid osutab, kus ja kui sageli neid osutatakse, looma mehhanismid ametkondade töötajate vaheliseks suhtluseks ja andmete jagamiseks.

a O'Toole, Laurence J., Jr. 1997. Treating Networks Seriously: Practical and Research-Based Agendas in Public Administration. *Public Administration Review* 57 (1): 45 – 52

b Agranoff, R., & McGuire, M. (2003). Collaborative public management: New strategies for local governments. Georgetown University Press

Ametkondade vaheline koostöö lähisuhtevägivallaga (LSV) tegelemisel

LSVle reageerimisel oleks kasu mitme asutuse koostööst, kuna LSV mõjutab ohvreid mitmel viisil ja reageeringud sellele ulatuvad sotsiaalteenuste, kriminaalõiguse ja tervishoiu paljudesse teenindusvaldkondadesse. Nendes valdkondades osutavad teenuseid mitmed institutsionaalsed ja professionaalsed osalejad, kes tegutsevad nii avalikus sektoris kui ka väljaspool seda. Lisaks on LSV teenustel vähemalt kolm sihtrühma, kellel on väga erinevad vajadused ja probleemid: ohvrid, vägivallatsejad ja mõjutatud kolmandad isikud, nagu lapsed või muud pereliikmed. Need probleemid ja seega ka teenuste osutamine võivad olla väga erinevad, olenevalt erinevatest omadustest, nagu asjaosaliste vanus (alaealised, täiskasvanud või vanemaealised), väärkohtlemise vorm (füüsiline, emotsionaalne, majanduslik jne) või väärkohtleja ja ohvri vaheline suhe. Täiendav keerukus on see, et LSVd kui nähtust mõjutavad suuresti erinevates kohalikes, piirkondlikes ja riiklikes kontekstides kehtivad ühiskondlikud normid, hoiakud ja tõekspidamised.

Lisaks ei ole mitme ametkonna koostöö kogu LSVle reageerimisprotsessi vältel staatiline, see varieerub sõltuvalt konkreetse teenusekomponendi eesmärgist, nagu allpool kirjeldatud.

LSV-le reageerimine peab algama võimalike **juhtumite tuvastamisest**, mida saab oluliselt parandada erinevate ametkondade koostöös. Politsei võib reageerida kõnedele (mis võib, kuid ei pruugi viia potentsiaalse kurjategija vahistamiseni) ja suunata ohvri tugiteenuste osutamiseks ohvriabisse ja/või naiste varjupaiga poole. Kui kurjategijad vahistatakse (või rakendatakse muid meetmeid), on tugispetsialisti poole pöördumine hädavajalik, kuna see on oluline võimalus ohvrite toetamiseks. Alternatiivne tuvastamisviis oleks selline, kus ohver võtab ise otse ühendust varjupaigaga, kes saab seejärel juhtumi üksikasjade kinnitamiseks konsulteerida avalike asutustega (politsei, prokuratuur, kohus, ohvriabi jne). Kolmas viis võiks olla läbi tervishoiusüsteemi, kus meditsiinitöötajad tuvastavad võimalikud ohvrid vigastuste või muude tegurite põhjal ning suunavad nad politsei, sotsiaaltöötajate või teiste tugiteenuste poole. Õiguskaitseorganitele vigastusi dokumenteeriva teabe ja tõendite nõuetekohane kogumine, säilitamine ja edastamine on vägivallatsejate vastu suunatud juhtumite menetlemisel ülioluline. Seega on selge, et kõigis neis olukordades võib puudulik suhtlus ja koostöö erinevate teenusepakkujate vahel oluliselt nõrgendada võimet tuvastada võimalikke LSV juhtumeid.

Täiendav valdkond, kus probleeme võib kerkida, on **juhtumite riskianalüüs** – erinevate teenusepakkujate vahel võivad tekkida konfliktid selle pinnalt, kui tõsiseks nad konkreetsel juhul kahjuohtu peavad. See on sageli tingitud teenusepakkujate erinevatest prioriteetidest. Mõned soovivad keskenduda riskihindamisel nende juhtumite tuvastamisele, mis kujutavad ohvrite füüsilisele heaolule kõige tõsisemat ohtu (et säästa ressursse või keskenduda kõige suuremate vajadustega inimestele). Teised eelistavad kasutada riskianalüüsi, mis keskenduvad varajase kuritarvitamise hoiatusmärkide tuvastamisele, et vältida eskaleerumist (ja need on enamasti olukorrad, mis nõuavad tavaliselt väiksemal määral sekkumist/toetust). Nendes olukordades võivad otsustusprotsessi mõjutada ka institutsionaalsed kaalutlused, näiteks võib vähese personaliga asutus eelistada kõrge riskiga olukorra hindamiseks kõrgemat lävendit, kuna puudub suutlikkus ja võimekus teenust rohkematele klientidele pakkuda. Mitut ametkonda hõlmavad koostöömudelid püüavad tasakaalustada neid konkureerivaid vajadusi ja muresid, et püüda jõuda läbiräägitud ja kokkulepitud lähenemisviisideni riskide hindamisel.

Kui risk on hinnatud või LSV muul viisil tuvastatud, vajavad need juhtumid tavaliselt laia valikut **ohvriabiteenuseid ja/või sekkumisi**. LSV ohvrid seisavad sageli silmitsi paljude probleemidega, millega tuleb tegeleda, et nad saaksid vägivallatsejast lahkuda ja alustada iseseisvat vägivalvaba elu. See hõlmab näiteks psühholoogilist tuge (nõustamine/teraapia, sõltuvusravi), õigusteenuid (vägivallatseja kriminaalvastutusele võtmine, kaitse korraldused, lapse eestkoste või ülalpidamise korraldus jne) ja majanduslikku toetust (nt kolimine, koolitus/tööleasumine,

eluaseme soetamine, pangakontode loomine). Nende probleemide vastastikune seos muudab nende tõkete ületamise veelgi olulisemaks. Uimastisõltuvus võib takistada töö saamist ja selle hoidmist; depressioon või muud psühholoogilised probleemid võivad takistada vägivaldsest suhtest lahkumise otsuse vastuvõtmist; jätkuv ahistamine või juriidilised probleemid võivad takistada ohvril oma elu otsast alustamast. Ohvriabiteenuste igakülgset pakkumist võivad oluliselt takistada ka organisatsioonilised piirid, teabe jagamise puudumine ja erinevad institutsionaalsed prioriteedid.

Üha enam on selgunud, et LSV-ga tegelemine nõuab erilist tähelepanu mitte ainult ohvritele, vaid ka **vägivallatsejatele**. LSV toimepanijatele mõeldud sekkumised/programmid keskenduvad nende vägivaldse käitumise vähendamisele, sageli uurides alustingimusi, uskumusi või väärtusi, mis sellise käitumiseni viivad, ning tuvastades sisemisi käivitajaid, mis õhutavad vägivaldseid tegusid. Neid programme saab rakendada kriminaalõigussüsteemi kohustuslike elementidena, näiteks osana vangistuse või tingimisi vangistuse alternatiivina. Need programmid võivad olla ka vabatahtlikud ja on mõjusamad kui kaasatakse mitmeid teenusepakkujaid. Vägivallatsejatele mõeldud programmid peavad olema tihedalt seotud ellujääjate tugiteenustega, et tagada ellujäänute ohutus ja vajaduste esikohale seadmine.

Teadlikkuse tõstmise kampaaniate abil tuleb käsitleda ühiskonna aluseks olevaid norme, hoiakuid ja uskumusi, mis toetavad vägivaldset käitumist või võimaldavad LSV aktsepteerimist. Sarnaselt eeltoodule võib erinevate ametkondade kaasamine selliste kampaaniate tõhusust oluliselt parandada. Näiteks võiksid politseinikud ja tugikeskuse töötajad kohalikes koolides koos rääkida, et arutada negatiivseid füüsilise ja psühholoogilise vägivalda tagajärgi, mida LSV võib kaasa tuua. Erinevad teenusepakkujad saavad vastavate sihtrühmadeni jõudmiseks kasutada oma erinevaid suhtluskanaleid. Oluline on organisatsioonide koostöö, et esitada ühtseid sõnumeid, mis üksteist tugevdavad ja vältida vastuolusid, mis võivad avalikkust segadusse ajada. Näiteks, et kõrvalseisjad peaksid teatama väärkohtlemise kahtlustest, et ohvreid ei tohi stigmatiseerida või et ohver võib olla igauks meist.

Kliendikeskne ametkondade vaheline koostöö – MARACid

Kliendikesksed mitme ametkonna koostöömudelid keskenduvad teenusepakkujate kokkuviiamisele, kes töötavad otse klientidega, et juhtumit arutada ja teenuseid/tööd koordineerida. See on põhimõtteliselt teabe jagamise ja organisatsiooniliste piiride ületamise meetod klientidele keerukate teenuste pakkumisel. Seda koostöövormi saab rakendada igas LSV teenuse süsteemi etapis, näiteks ohvriabiteenuste osutamise juhtumiaruteludes. Sellise koostöövormi peamine eelis on see, et seda saab kohe rakendada, kuna see tugineb otseste teenusepakkujate vastasmõjule, mitte tingimata institutsionaalsetele hinnangutele. Negatiivne on see, et juhtumipõhised lähenemisviisid kipuvad olema reageerivad – probleemidele reageerimine, mitte nende ennetamine. Seetõttu ei käsitle need lähenemisviisid kogu süsteemi või institutsioonilisi takistusi, mis võivad koostööd takistada. Täiendavad piirangud võivad tekkida sõltuvalt sellest, kuidas kliendipõhist koostööd tehakse, näiteks kas kaasatakse olulisi teenusepakkujaid. Teine probleem on seotud suhtluse sagedusega – liiga sageli võib see personali jaoks aeganõudev olla, samas kui liiga harva kohtutakse mõjutab see reageerimisega negatiivselt.

Üks silmapaistvamaid näiteid kliendikesksest koostööst on *Multi-Agency Risk Assessment Conference* (MARAC) mudel, mis töötati välja Ühendkuningriigis 2000. aastate alguses. Sellest ajast alates on MARAC-e rakendatud kogu Ühendkuningriigis, Euroopas, USA-s ja mujal. Mitmed uuringud on leidnud, et MARAC-id, kui neid õigesti rakendatakse, mõjutavad oluliselt LSV ohvrite kahjude vähendamist.

MARACi kohtumised toimuvad tavaliselt üks või kaks korda kuus, mille raames tulevad kokku erinevate ametkondade esindajad, et arutada kõrge vägivalla riskiga juhtumeid. Tavaliselt võivad need hõlmata politseid, kohtunikke, ohvriabi, noorte- ja perekeskusi, lastekaitset, haridusasutusi, nõustamiskeskusi, haiglaid, kriminaalhooldus- ja vägivallatsejate programme jne. Pärast kogu asjakohase teabe jagamist ohvri/ellujäänu kohta, arutavad osalejad võimalusi ohvri/ellujäänu ja nende laste turvalisuse suurendamiseks. Neid kasutatakse omakorda konkreetse isiku jaoks kooskõlastatud tegevuskava koostamiseks. Lisaks ohvri/ellujäänu riski maandamisele peaksid MARACid arvestama ka teiste pereliikmetega, sealhulgas lastega, ning tegelema ka vägivallatseja käitumisega.

MARAC kaitseb ohvrite õigusi kahel olulisel viisil. Esiteks tuleks kogu MARACi konverentsidel jagatav teave hoida konfidentsiaalsena ja seda tuleks kasutada ainult selleks, et vähendada ohustatud isikute kahjustamise riski. Teiseks peaksid kõik kohtumised hõlmama ohvrite esindajaid, nagu ohvriabiorganisatsioonid või naiste varjupaigad.

Üha enam kaaluvad MARAC-id ka vägivallatseja(te) suhtes sekkumist, et vähendada ohvreid ähvardavaid riske, võtta vägivallatsejad vastutusele ja edendada võimalusel käitumise muutmist. See eeldab vägivallatsejate sekkumisprogrammide esindajate kaasamist MARACi kohtumistele. Selle tarbeks on oluline selliste sekkumiste, mis on kogukonnas vägivallatsejatele kättesaadavad, tuvastamine. See omakorda võib aidata spetsialistidel jagada ideid ja sekkumisi ametkondade vahel ning aidata välja töötada terviklikumaid lahendusi vägivallatsejatega tegelemiseks.

Tõhusate MARAC-ide jaoks on tuvastatud mitmesugused edutegurid, mis hõlmavad järgmist:

1. Kõrge riskiga ohvrite individuaalne hindamine, mis võimaldab teha kindlaks, kas ohvrit ohustab uus ja korduv ohvriks langemine, hirmutamise ja kättemaks ning milliseid abi- ja kaitsemeetmeid nad vajavad
2. Hinnatakse ka ohvrit ohustava isiku ohtlikkust ja temast tulenevaid riske ohvri jaoks ning kavandatakse sellest tulenevaid sekkumisi.
3. Ohvrile teenuste ning sekkumiste osutamine lähtuvalt tema abivajadusest, arvestades sh trauma võimalikku mõju
4. Ohvrit abistavate asutuste töö ja ressursside optimeerimine - süsteemne abivajadusest ja riskidest lähtuv lähenemine aitab asutustel ressursse oluliselt efektiivsemalt kasutada ja tulemuslikumat abi pakkuda.
5. Riske hinnatakse ja abistavaid tegevusi kavandatakse ning viiakse ellu võrgustikutöös- ohvri kaitseks luuakse ametkondade vahel ühine, vägivalla riskidega seotud inforuum. Märgetud riske jagatakse ja analüüsitakse teiste asutustega samaaegselt, et oleks võimalik hinnata nende omavahelist mõju.
6. Väheneb ohvri taasohvristamise võimalus, kuna kannatanu ei pea mitmes erinevas asutuses nn tõestama oma ohvri staatust.

Süsteemi-põhine ametkondade vaheline koostöö - Spetsialistide võrgustiku koordineeritud tegevus (SVKT) – (ingl. *coordinated community response* – CCR)

Valitsev süsteempõhine mitme ametkonna koostöö lähenemisviis, mida tuntakse kui spetsialistide võrgustiku koordineeritud tegevus (SVKT), töötati esmakordselt välja 1980. aastal Minnesotas Duluthis, et parandada reageerimist LSV toimepanemisele. Hiljem on seda laialdaselt kasutatud lähisuhtevägivalla ohvrite abistamiseks. SVKT on terviklik lähenemine LSV käsitlemisele ja seda rakendavad kohalikud teenusepakkujate võrgustikud, kes teevad koostööd tagamaks, et ohvriabiorganisatsioonid töötaksid tõhusalt koos teenusepakkujatega süsteemi teistest osadest, et kindlustada ohvrite terviklike vajaduste piisav rahuldamine. Teenusepakkujate võrgustikud hõlmavad kogukondlikke asutusi, nagu politsei, õigussüsteem, sotsiaalteenuste pakkujad (nt ohvriabi), kohalik omavalitsus, tervishoiusüsteemid ning haridus- ja kutseprogrammid. SVKTd peetakse kõige tõhusamaks, kui see juhindub aluseks olevast filosoofilisest raamistikust, mis minimeerib vastuolulisi teooriaid väärkohtlemise kohta, kuidas ohvreid kaitsta ja kuidas õigusrikkujaid kõige paremini vastutusele võtta. See võib nõuda osalejatelt vägivaldsete ja ohvrite kohta tehtud eelduste uurimist ja nende üle arutlemist. Teine oluline element on see, SVKTd peaksid viima poliitikate, protseduuride ja protokollide väljatöötamiseni, mis standardiseerivad LSV-le reageerivate praktikute tegevust. Need tuleks ühitada, et vähendada vastuolusid ja täita lünki erinevate asutuste vahel, mis tuvastatakse kogu süsteemi hõlmava mudeli abil, millel on kaardistatud iga süsteemis osaleja rollid, võimalikud sekkumismeetmed ja protseduurid.

Koordineeritud süsteemid peaksid kirjeldama, kuidas andmeid kogutakse ja määratlema teabevahetuse erinevate asutuste ja süsteemis osalejate vahel, sealhulgas tagasisideahelad, et tagada teenusepakkujate teavitamine, kui nad ei ole järginud kokkulepitut poliitikat. Seda saab kõige paremini saavutada andmete kogumise süsteemide abil, mis monitoorivad ja jälgivad juhtumeid alates esmasest kontaktist kuni juhtumi sulgemiseni, et tagada spetsialisti ja õigusrikkuja vastutus. Loomulikult eeldavad sellised süsteemid asutuste tegevuse digitaliseerimist, mida enamikes suuremates omavalitsustes üha enam ka tehakse. Neid saaks otse ühendada ühise andmebaasi või mõne muu andme jagamisviisi kaudu, mis võimaldaks teha kogu süsteemi hõlmavaid analüüse. Asutuste vahel tuleks kehtestada ka muud teabe jagamise viisid, näiteks asutustevaheliste koosolekute või regulaarse individuaalse suhtluse kaudu üksikute teenuseosutajate vahel.

Tõhusad SVKTd peaksid samuti tagama, et ohvrid ja teised riskirühma kuuluvad pereliikmed saavad tuge ja teenuseid, mis on vajalikud nende kaitsmiseks edasise väärkohtlemise eest. See võib hõlmata laia valikut teenuseid, sealhulgas nt erakorraline eluase, õigusabi, juurdepääs tööalasele koolitusele ja muudele rahalistele vahenditele, sõltuvusravi, nõustamine ja muu psühhosotsiaalne tugi. Hästi toimivates SVKTdes tuleks ellujäänute ohutuse kõrval keskenduda ka vägivaldsete vastutusele. Kõik sekkumised peavad selgelt panema vastutuse vägivalla eest vägivaldsetele. SVKT käigus arutatakse kõiki võimalikke sekkumisi vägivaldsete vastutusele võtmiseks (kriminaalvastutus, kaitsemeetmed, vägivaldsete programmidele suunamine jne), samuti nende meetmete rakendamist. Vanemate naiste vastu suunatud vägivalla korral võib teatud meetmete rakendamine osutada keeruliseks, seega on SVKTl selles kontekstis väga oluline roll.

Tõhusate SVKTde viimane oluline osa on pidev koolitamine ja hindamine, tagamaks, et süsteem vastab jätkuvalt ohvrite ja kogukonna vajadustele. Koolitused peaks keskenduma sellele, et kõik osalejad mõistaksid SVKT eesmärgi, oleksid teadlikud uutest poliitikatest ja omaksid ajakohaseid oskusi. Süsteemi tuleks regulaarselt jälgida ja hinnata, et määratleada naiste kaitsmise ja vägivaldse käitumise vähendamise poliitika ja protseduuride tõhusust.

Väljakutsed ametkondade vahelises koostöös seoses vanemaealiste ohvritega

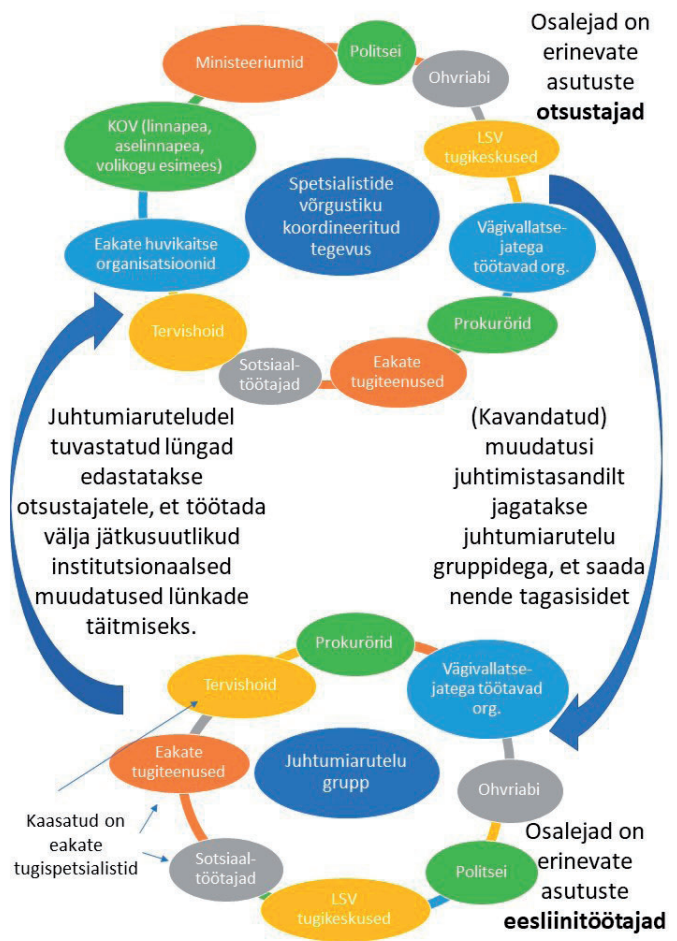
Eriti raske on pakkuda teenuseid, mis reageerivad vanemaealiste ohvrite (ja vägivallatsete) vägivaldsele. Selle põhjuseks on asjaolu, et see langeb lõhesse kahe perevägivalda vormi vahel: lähisuhtevägivald (LSV) ja vanemaealiste väärkohtlemine. LSV võib olla pikaajalise abikaasa väärkohtlemise jätk või alata alles vanemas eas. Mõlemal juhul võivad vanemad naised silmitsi seista takistustega, mis hoiavad neid suhtes – näiteks suutmatus leida tööd või kohustusetunne oma vägivallatsete eest hoolitseda^c. Probleemi teeb keerulisemaks see, et vägivallatsetel või ohvritel võivad olla kognitiivsed häired või psühhiaatrilised haigused. Vanemaealiste väärkohtlemise puhul on vägivallatseteks tavaliselt täiskasvanud lapsed, lapselapsed, muud sugulased või tasustatud hooldajad. Mõnel juhul võib suhe olla isegi vastupidine, kui ohvrid on hooldajad, keda hooldatav väärkohtleb. Seega on kognitiivse ja füüsilise funktsioneerimisega seotud probleemid eriti olulised, kuna need võivad olla vägivaldse käitumise põhjuseks või võivad kaotada ohvritelt võime end kaitsta.

See keeruline nähtus muudab ametkondade vahelise koostöö eriti keeruliseks, kuna see hõlmab suuremat hulka asutusi/üksikisikuid, nagu eakate hooldusasutused, täiskasvanute tugiteenused, koduhooldusteenused jms. Need juhtumid nõuavad sageli mitme institutsionaalse osaleja sekkumist korraga. Lisaks puuduvad paljudel spetsialistidel selliste juhtumite käsitlemiseks piisavad menetlustoimingud, näiteks justiitsüsteemis, kui tegelema peab vanemaealiste vägivallatsetega.

MARVOW koostöömudel

MARVOW mudel ühendab kogu süsteemi hõlmavaid SVKT-mudeleid kliendikesksete MARAC-konverentsidega nii, et need tugevdavad ja täiustavad üksteist. Samal ajal võtavad need arvesse konkreetseid aspekte, mis eakate väärkohtlemise korral ilmnevad. Mudel on kujutatud järgneval joonisel.

Juhtumiarutelud hõlmavad kõiki piirkonna asjakohaseid eesliinitöotajaid. Nad peaksid esindama erinevaid ametkondi sealhulgas: kriminaalõigust; vägivallatsete sekkumised; LSV tugiteenused; ja vanemaealiste tugiteenused. Arutelugruppides saavad osalejad reageerida reaalsele juhtumile, et tuvastada sekkumisstrateegiaid või arhetüüpseid "ohvrite" juhtumeid, mis kajastavad erinevaid vanemaealiste väärkohtlemise stsenaariume (abikaasa, laps, hooldaja jne). Nende juhtumite lahendamisel ilmnevad lüngad teenustes ja lahendused tuvastatakse ja dokumenteeritakse. Taolised kohtumised peaksid toimuma sagedamini – vähemalt kord kuus.

^c Seaver, 1996; Wolf, 2000

Juhtumiarutelu grupp annab omakorda ainekogu süsteemi hõlmavale koostöö grupile, kus peaksid kaasa lööma asjaomaste asutuste peamised otsustajad. Need kogu süsteemi hõlmavad koosolekud peaksid toimuma harvem (võib-olla kord kvartalis), kuid nende tulemuseks peavad olema konkreetsete meetmed, mida saab jälgida ja kontrollida. See eeldab, et iga meetmega seotud kohustused oleksid selgelt määratletud ja nende täitmiseks on konkreetsete ajakavad paika pandud.

Viited

Agranoff, R., & McGuire, M. (2003). Collaborative public management: New strategies for local governments. Georgetown University Press.

O'Toole, Laurence J., Jr. (1997). Treating Networks Seriously: Practical and Research-Based Agendas in Public Administration. *Public Administration Review* 57 (1): 45 – 52.

Seaver, C. (1996). Muted Lives: Older Battered Women. *Journal of Elder Abuse and Neglect*, Volume 8, Issue 2

Wolf, R. S., (2000) Introduction: The Nature and Scope of Elder Abuse. *Journal of the American Society on Aging*. Vol. 24, No. 2, Abuse and Neglect of Older People (Summer 2000), pp. 6-12 (7 pages) Published By: American Society on Aging